

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rvperti Ab-||batis Tvitiensis, Svmmi Disertissi=||miq[ue]
Theologi, sacris du[n]taxat literis omnia probantis, in XII.
prophetas mino-||res, Commentariorum Libri XXXII**

Rupert <von Deutz>

[Köln], M. D. XXVII.

VD16 B 3835

Rvperti Abbatis Tvitiensis In Naum Prophetam Commentariorvm Liber
Tertivs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71859](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71859)

Væ ubi: quia non recedet à ter rapina. i. remittetur tibi rapacitatis uel auaritię culpa, quæ tibi malorū oim radix extitit, & causa homicidaz, ppter quæ tu ciuitas sanguinū uocaberis, & uere es. Vox flagelli, & uox impetus rotę, & equi frementis, & quadrigę feruentis, equitis ascendentis, & micantis gladij, & fulgurantis hastę, & multitudinis interfectę, & grauis ruine, & finis non est cadauerum. Tam pulchra inquit beatus Hieronymus iuxta Hebraicū, & picturę similis, ad præliū se præparantis exercitus, descriptio est, ut omnis sermo meus sit uilior. ¶ Quasi quicūq; fuerit, quātumcūq; terribilis extiterit ille exercitus Babylonis, qui Ninuen in tpe illo subuertit, nullā pōt habere cōparationē ad magnitudinem fortitudinis, irę & indignatōis, angustię & tribulatōis, quæ supueniet uniuerso orbi in die iudicij, iudicij uniuersalis, quo tendentē pphetię spiritū, nostri conal sequi præfens intētio sermonis. Vox inqt. flagelli, uox impetus rotę. Vbi uocē, quā dicit, audierat iste; Nimirum intus audiuit, in interiore homine audiuit, ubi sunt uel esse debent aures audiendī mysteria regni dei, quales dñs requirebat, clamās ad turbas: Qui habet aures audiēdi auclat. Sūt autē de aicūrici parte uoces septē. Vox flagelli, & uox impetus rotę, uox equi frementis, uox quadrigę feruentis, uox equitis ascendētis, & uox micantis gladij, & uox fulgurantis hastę. Nā qđ sequit. Et multitudinis interfectę, & grauis ruine, & finis cadauerę nō est, afflictę partis miserię sunt. Per hunc septenariū numerū uocū uniuersitatē intelligimus comotionū, quæ magnę Ninuę .i. mundi huius pcurrēt excidiū, scđm hæc uerba ueritatis, quæ trāfire nō possunt: Et erunt signa in sole, & luna, & stellis &c. usq; nam uirtutes cęlorū mouebuntur. Et quoniam iam diximus scđm Apłm, uenturā esse iram, in omnē animā operantis malum, Iudęi primū & Gręci, oportune nunc ad memoriā redit: quia sicut Iosephus refert, toties uoces Iudęus audiuit, qñ accepturus erat primitias damnatōis. i. quando in excidiū Hierosolymorū uenturi erant Romani. Iesus inquit filius Aman plebeius & rusticus, cū ad festū diem uenisset, quadrienniū prius qđ bellū gereret, repente exclamare cōcepit, uox ab oriente, uox ab occidēte, uox à quatuor uētis, uox in Hierusalē & templū, uox in maritos nouos, no uasq; nuptas, uox in oēm hūc pplm. Septima uox erat magis cōtinua, uæ uæ Hierosolymis Quocūq; spū ille attonitus, uoces illas declamauerit, nos & illaz & istaz septenario numero uocū designatā intelligimus, illic primū Iudęo, hic Iudęo pariter & Gręco, malorū siue miserię uniuersitatē, quæ tunc uniuerso orbi supuenient. Non quidem equis & quadrigis, cæterisq; rebus bellicis, quæ hic declamant ad iudicandū hūc mundū, deus utet, sed sicut iustū est, ut per quas res peccauit hic mundus supbus ac sanguineus, earundē rez; nominibus terrores illi prædicent, cum quibus est iudicandus. Iuxta hūc sensum, & illud dictū accipimus. Oēs em̄ qui acceperint gladiū, gladio peribunt. Similiter nāq; dici conuenit. Oēs, qui abutētes potētia flagellauerint, & impetū rotę, & equū frementē, & quadrigā feruentē, & equitē ascendentē, & micantē gladiū, & fulgurantē hastam agitauerint, siue uibrauerint, maxime super eos qui dñi dei sunt, & flagello inundante, & rota impetente, & equo fremente, & quadriga feruente, & equite ascendente, & gladio micante, & hasta fulgurante peribunt, & ipsi interfecti, & graui ruina pressi iacebunt, nec erit finis cadauerę, quia in sempiternū cadauera erūt, quia morte sempiterna mortui, uera uita, quæ deus est sine fine carebūt. Sequit. Et corruēt in corpibus suis, ppter multitudinē fornicationū meretricis speciosę, & grate, & bñtis maleficię, quę uēdidit gētes in fornicationibus suis, & familias in maleficijs suis. Corruent inqt. in corpibus suis. i. in ira tremēdi iudicis, ad cuius aduentū oēs homines resurgere habent cū corpibus suis, & in infernū corruere, oēs impij cū ipsis, in quibus peccauerunt, corporibus suis. Quam ob causam? Propter multitudinē (inquit) fornicationū meretricis speciosę, & grate, & habentis maleficię. Quæ ē illa meretrix? Cupiditas. Quę em̄ alia meretrix dici potest, uel cogitari, cū qua mundus iste à creatore suo recedēs fornicatus sit? Ipsa est, quæ adornata multis, & pulchris creaturarū instrumentis, mundū in se licem per cōcupiscentiā carnis, & cōcupiscentiā oculorū multipliciter decepit, ita ut seruire faceret eū creaturę potius qđ creatori. Speciosa nāq; uidetur, & grata est oculis eorum corruptis, & animis ambitiosis, qui attendere nolunt uel ppendere, quāto speciosior esse possit deus, oim creator & dñs. Habet et maleficię meretrix ista. i. immixta suę uoluptati malignorū spiritū inuidias, uerbi gratia, dū auro uel argento, quę pulchra sunt, ita sese adhibent spiritus

Quantus ter
ror in nouissi
mo iudicio.

Matth. 13.
Voces septē
in parte uic
trici

Lucę. 21
Rom. 2.
Iosephus de bet
lo Iudæico lib
bro primo ca
pite decimo
septimo

Matth. 23

Meretrix, Cu
piditas

8. p. 1

maligni, ut delitescerent in simulachris, dādo respōsa, mundū opinione repleuerint, qđ opu-
ra manuū hoim. s. aurea uel argentea simulachra, dñj sunt. Ita uendidit ista meretrix gentes in
fornicatōibus suis, & familias in maleficijs suis: quia uidelicet p ebrietatē cupiditatis accidit,
qđ aīæ hoim, auri & argēti pulchritudine intm̄ delectatæ sunt, ut se pstituerēt simulachris.
Non tm̄ gentes, ueq; & familias uēdidit, in eiusmodi fornicatōibus uel maleficijs suis. i. non
tm̄ illos q ignorbāt deū, neq; p scripturā aliquā nomē eius audierāt, ueq; etiā eos, qui legē ac-
ceperāt, unde & deo creatori qđāmodo familiares erāt, sēpissime secum fecit fornicari, sicut
passim serē oēs testant libri diuini. **L. Ecce ego ad te dicit dñs exercituū, & reuelabo pu-**
dēda tua in faciē tuā, & ostendā gētibus nuditatē tuā, & regnis ignominia tuā, & pu-
ijciā sup te abominatōes tuas, & cōtumelijs te afficiā, & ponā te in exemplū, & erū-
omnis qui uiderit te, resiliet a te, & dicit: Vastata est Ninīue. **¶** Supra dixerat: Ecce
ego ad te, dicit dñs exercituū, & succendā usq; ad fumū quadrigas tuas, & nunc dicit dñs: Ec-
ce ego ad te, & reuelabo pudēda tua in faciē tuā. Illic supbiā, hic mūdi huius arguit luxuriā,
quæ duo mala sunt p̄cipua in persione totius homies, qđ uidelicet supbia sp̄n erigit, luxu-
ria carnē corrūpit. Reuelabo (inquit) pudēda tua in faciē tuā. Hoc ip̄m in Psalmo sic dicit:

Psal. 49. Arguā te, & statuā contra faciē tuā. Nūc em̄ p mentis supbiam uidere dedignaris uel scia-
re, qualē uel quantā habeas turpitudinis maculā, nec pudet te, quod infatiabile luxuria & libi-

Prouer. 2
Esa. 3. dinē sequaris passiuā & si uides, nō tibi est pudori, imō lætari, cū male feceris, & exultas in re-
bus pessimis, & peccatū tuū sicut Sodoma p̄ dicas, nec abscondis. Tum nimiq; qñ tibi prae ma-
gnitudine tribulatōis & angustia sic supbire, sic lætari & sic exultare non uacabit, nuda tur-
pitudinis conscia, melius parebit in faciē tua, in oculis tuis, iugi memoria, quasi libro sp̄ aper-
to, ut semp legere cogaris, quæcūq; fecisti, dixisti, aut mēte tractasti. Nec soli tibi quæcūq;
anima hois opantis malū iudēi siue Græci: nō inq; soli tibi reuelabo pudēda tua, mō quo
iā dixi: sed & oñdā gētibus & regnis ignominia tuā. Quibus gētibus & regnis
uel ad qđ ostendā illis nuditatē & ignominia tuā? Nimiq; oñibus gētibus, quascūq; feci, de-

Psal. 87. qbus Psalmita: Veniēt inqt; & adorabunt corā te, & glorificabūt nomen tuū, ad hoc oñe
dam, ut uidentes dānatōis tuæ causam, sciāt etiā laudē iudicij, uel iudicāis iustitiā, & scientes

Apo. 15 dicant: Magna & mirabilia opa tua dñe deus oñipotēs iustæ & ueræ uicæ tuæ, rex seculorū.

Ibidem. 19 Quis nō timebit te dñe, & magnificabit nomen tuū? Quia tu solus pius, quoniā oēs gentes
uenient & adorabunt in conspectu tuo, quoniā iudicia tua manifesta sunt. Itē: Salus & glo-
ria & uirtus deo n̄o: quia uera & iusta iudicia eius sunt, quia iudicauit de meretrice magna,
quæ corrupit terrā in p̄stitutōe magna. Ut hoc dicāt, uel dicere sciāt, oñdā illis nuditate tuā
& p̄ijciā sup te abominatōes tuas, & cōtumelijs, subaudiit tuis, te afficiā, & ponā te in exem-
plū, ut uidelicet de te capiāt diuinæ laudis materiā siue documentū semp̄q; iustæ seuerita-
tis uel seueræ iustitiæ dei in te sciāt experimentū. Quō aut̄ omnis q uiderit te, resiliet a te, et
resiliendo dicit: uastata es Ninīue: Videlicet eo mō, ut magnū chaos firmatū sit inter te, &
omnem qui non tenebitur tecū in tua p̄ditione, & multū lætus erit, quod poterit resillire a te,
nec saltē ad horā cupiet trāsire ad te pro illa consolatōe. Nā cū dixerit: Vastata est Ninīue,
nihil addet amplius loq, aut adiūgere se tibi aliq; uerbo uel gestu consolantis. Sequitur enim:

Duplex mo- do capitis
Psal. 108 **Psal. 27.** **Job. 42** **Luce. 16**
¶ Quis cōmouebit sup te caput? Unde querā consolatorē tibi. **¶** Cōmotio capitis ali-
qñ pro insultatōe, aliqñ p̄ cōsolatōe solet intelligi. Pro insultatōe ut illic: Opprobriū factus
inimicis meis, uiderūt me, & mouerūt capita sua. Itē: Deriserūt me, locuti sunt labijs, & moue-
runt caput. Hæc nāq; prædicta de eo sunt, qđ crucifixo dño prætereūtes blasphemabāt eū,
& mouētes capita sua. Pro cōsolatōe uero, ut in Job: Uenerūt aut̄ ad eū oēs frēs sui, & uniuersæ
sorores suæ, & cūcti qui nouerūt eū prius, & comederunt cū eo, & mouerunt sup eū caput,
& cōsolati sunt eum. Circumstātia discernunt cōmotionē capitis, utrum cōsolatū, an deri-
dētū sit. Cū dixisset hic: quis cōmouebit sup te caput suū: statim subiunxit. Vñ querā cō-
solatorē tibi? Ergo quis cōmouebit sup te caput, idē est, ac si dicat: Quis tibi cōpariet, quis te cō-
solabitur, & subaudiēdum est nullus. Itē cum dicit: Vnde querā consolatorē tibi? oportune
ad memoriā redit illud, quod Abraham respondit ardenti diuini. Nā quod uni dixit obui-
dictum debet intelligi. Vnde tibi aditum queram, ut Lazarum mittā, qui refrigeret lingua
tuam? In omnibus inter nos & uos chaos magnum firmatum ē, ut qui uolunt hinc trāsire ad
uos non

uos non possint, neq; inde huc transmeare. Ergo non est unde quærā consolatorē tibi, tempus tuæ consolationis omne p̄terijt. Recepisti bona, recepisti consolationē in uita tua. Sequitur. **L** Nunquid melior es ab Alexandria populorū, qui habitāt in fluminibus, aqua in circuitu eius, cur? diuitiū mare, aque muri eius, Aethiopia fortitudo eius, & Aegyptus Africa & Lybies fortitudo ei, auxilio tibi fuerūt. Sed & in ipsa transmigratione ducetur in captiuitatē. Paruuli eius elisi sunt in capite omnium uiaꝝ, & super inelytos eius mittet sortem, et omnes optimates eius affligentur compedibus. **¶** Quotpe hæc p̄phetia scripta est, q̄ nūc uocatur Alexandria dicebatur No. & lōge post tpe ab Alexandro magno Macedone nomē accepit semp̄q; sub no. e primo. i. No Aegypti metropolis fuit, & habūdātissima p̄p̄lis. Deniq; & hi q̄ res gestas Alexandriæ memoriæ tradiderūt principē eā fuisse autumat. Dicitur itaq; ad Ninie, nunquid populosior es aut potētor Alexandria; Et describitur situs Alexandriæ qd sup Nilū & mare posita; hinc inde aquis & fluminibus ambiatur. Quod autem Aethiopia, Aegyptus & Africa in p̄sidio eius sint, ipse situs puinciarū & urbis ostendit. Hæc q̄ p̄ (in q̄t) p̄pheta capietur à rege Babylonis, & in captiuitate ducetur. Paruuli eius allidētur in capite oim uiaꝝ, & inclyti eius siue nobiles cōpedibus diuidētur sorte uictorū. Nunqd tu melior es illa? Non & tu ergo inebriaberis, & eris despecta, & tu quætes auxiliū ab inimico, subauditur, æq; ut illa tu to iudicio. **¶** Luxta hæc similitudinem Ninie atq; Alexandriæ collationē siue cōparationē fieri suggerit p̄phetiæ sp̄s, eorū q̄ manifeste deo cōtrarij sunt, q̄les illo tpe Assyrii fuerūt, & eorū q̄ cū negotijs seculi sunt impliciti, q̄les maxime Alexandrini fuerūt, non tñ p̄fessionis uoce blasphemāt deū, imò & p̄fite tur se nosse deū. Et congrue p̄ Alexandriæ populi p̄t̄ intelligi, q̄ nec tā impij sunt, ut possint ab ecclesia iudicari, tanq̄ apud deū iā condēnati, nec ita religioni quā p̄fiteantur intenti, ut Iuda siue Hierusalē mereatur nūcupari Igitur si cōqueratur in extremo iudicio Ninie, i. mūdus dānatus sup sniam suæ dānationis, nunqd ait, tu melior es ab Alexandria populorū. Et sit sensus. Nunqd tu impiorū uniuersitas iuste euaderes impunita, cū etiā multitudo quæ nihil egit tecū contra deū, multitudo seculariter q̄dem uiuentiū uerūtū ueritatē dei p̄ uim non impugnantiū, dignū p̄ meritis portauerit aut portet iudiciū, p̄ eo q̄ fluuio seculi negotijs nimis intendit scdm similitudinem Alexandriæ, q̄ tā negotiosa q̄ populosa est, habitās in fluminibus, aq̄s hñs in circuitu, q̄ sunt p̄ muris ad munimentum eius, unde & ab Aethiopia & ab Aegypto atq; ab Africa, multæ diuitiæ cōmodius ad eā cōuehūt, ita ut mare dici possint diuitiæ eius. Hmōi intra terminos eius, q̄ dicitur Hierusalem, q̄ plurimi continent, & quibus ibi sint uel fuerint, p̄ suis q̄q; meritis, aliq; t̄p̄aliter, aliq; etiā æternaliter puniūt, scdm similitudinem Alexandriæ populorū. quorū paruulos in capite oim uiaꝝ elisos, & inclytos siue optimates ait compedibus esse afflictos. Hinc illud est, & ad hūc sensum p̄tinet, qd Petrus ap̄tus cū dixisset. Quoniā t̄ps est ut incipiat iudiciū de domo dei, cōtinuo subiunxit: Si aut̄ primū à nobis, q̄s finis illorū, q̄ non credunt dei euāgelio? Cū illo pariter dicamus, scdm p̄sentē huius p̄phetiæ locū. Si iudicio dei p̄sa p̄e uioletia p̄secutionis sup domū dñi incubuit, p̄ eo qd cū deberent sp̄ualibus esse intenti, magis carnalia sunt secuti, & seculares effecti, & propter nos men fidei, per omnia ferē siles Alexandrinis quæstuosus, quis eorū finis, q̄ omnino non credūt & tā uerbo q̄ ope cōtradiciūt euāgelio dei, p̄ omnia siles Assyrijs supbis & impijs? Et q̄niā iam supra meminimus diuitis purpurati, & Lazari mendici, qui duo pro exemplo omni humano generi sunt appositi. Si Lazarus ex nomine deo notus, impunitus non est dimissus; sed recepit mala in uita sua, quis finis tuus debet esse o diues, q̄ & deo p̄ nomen ignotus es, & recepisti bona in uita tua? Nunqd tu Lazaro melior, aut iustior es, ut Lazarus nūc una, & simplici consolatione consolet, qd dū uiueret, non habuit consolationē uitæ illius, tu duplici consolatione consolatus sis. i. ut & tunc purpura indutus & bysso epulatus fueris q̄tidie splēdide & nūc deincto in aqua digito Lazari capias refrigeriū linguæ tuæ? Non sic se habet ordo uel ratio iustitiæ iudicij dei. **¶** Ergo & tu inebriaberis. Io Ninie, cui exēplū ē diues ille, et inebriaberis (in q̄t) absinthio & felle. **¶** Et eris despecta, & tu quætes auxiliū tuū ab inimico. **¶** Videlicet sicut q̄s fuit ille auxiliū à Lazaro, quē sibi fecerat inimicū. Lazarus primū quætes auxiliū ab inimico, iacēdo ad ianuā diuitis & cupiēdo saturari de micis, q̄ cadebāt de micēsa diuitis, utiq; inimici, qd uel micas nolebat largiri, uersa uice postmodū diues auxiliū cōstitit à Lazaro,

Alexandria
Aegypti, oli
No.

Myseriū huius
ius comparationis.

¶ Pet. 4

Lucæ. 16

COMMENTA RVPER ABBA LIB III

Lazaro, iuste non amico, & non obtinuit, Iuxta horum exemplū o Niniue, o mundus, qui tot
 res deditis auaritiæ atq; superbiæ, cū multi qui portādi sunt in sinū Abraham, per sepe qua
 runt, & quaesierūt auxiliū abs te in aliqua necessitate, & nō solū nō obtinuerūt, uerū
 etiā inuenerūt apud te supplicium. Et plane cōstat; quia quaesierūt auxiliū ab inimico, i. a te qui
 odisti eos, & aduersaris deo. Reddet tibi uicissitudo, ut & tu quaeras auxiliū ab inimico. i. a
 oīni quē inimicū tibi fecisti iniuste persequēdo, & non obtinebis; sed dicit tibi: Recordare,
 quarecepisti bona in uita tua, & iste uel ille nisi mala. Nūc ergo hic cōsolat, tu uero cruciaris.
Oēs munitōes tuæ, sicut ficus cū grossis suis, si cōcussa fuerit, cadēt in os comedētis.
 Si ad illā quā subuertit Nabuchodonosor Niniuen respicias, locutio est hyperbolica. Neq;
 em munitōes, aut muri siue turres, uel oppida Niniuæ, tam facile cesserūt Babylonijs, ut in
 casu suo ficis possint cōparari primitiuis, quæ si cōcussa fuerūt leuiter, in os cadent deuor
 rantis. Porro de toto mūdo isto, sicut dicitur, uel sicut lra sonat, ita fiet. Facillime & sicut eū
 modi fici fructus leui motu decutit, & nō in terrā, ne saltē paruus labor sit comedentiū; sed
 statim in os cadit deuorātis sic i die iudicij; qm̄ manifeste ueniet de nō & nō silebit; qm̄ ignis in
 cōspectu eius exardescit; & in circuitu eius tēpestas ualida, magno terræ motu cadēt munit
 ones totius orbis quātracūq; uel qualescūq; tā spūales q̄ materiales, p̄nt intelligi. & illæ quæ
 primus structor fuit Cain, & illæ quas cōtra ueritatem extruxit, oēs spūs erroris, cadent in os
 deuorātis inferni, glutietis abyssi, gehēnalis incēdij. Sequit. **Ecce populus tuus, mulie
 res in medio tui.** Et hoc ut ipsa sonat lra, ueraciter de Assyrijs sentiendū est. Cū em prius
 fuerint uiri fortes atq; terribiles, postremo facti sunt quasi mulieres, maximeq; Assyriorū re
 ges, quos maxime uiros esse opportuisset. Postremus apud eos, ut refert Pōpeius Trogus re
 gnauit Sardanapal⁹ uir muliere corruptior. Ad hūc uidēdū, qd̄ dū nemini an eū p̄miltum fu
 erat, p̄fectus ipseus, Medis p̄positus, noie Arbactus, cū admitti magna ambitōe agre obtinu
 isset, iuenit eū iter scortorū greges purpurā colorentē, & cū muliebri habitu, cū malitia corp
 oris, & oculorū lasciuia, oēs fœminas an̄ iret, p̄sa inter uirgines partientē. Hæc prima tunc
 ipis destructōis iperio Assyriorū cā fuit. Ecce ergo (inqt) pplus tuus mulieres in medio tui.
 Statimq; subiūgit: **Inimicis tuis ad apertionē p̄dentur porte tuæ deuorabit ignis
 uetres tuos.** De mūdo hoc p̄brose cōstat edici, ex opposito illius laudatōis, q̄ supius acce
 foris cœli uiros collaudauit. Clypeus (inqt) fortiū eius ignitus, uiri exercitus ei⁹ in coccineis
 igneæ habenæ portus eius. Isti uiri sunt, & istis ad apertionē pandent porte huius Niniuæ,
 dño cū senioribus ppli sui ad iudiciū ueniēte, & pplis eius, mulieres in medio eius capient, &
 in æternā captiuitatē deuoluent. Tūc deuorabit ignis uetres tuos, o Niniue, quæ iudicabit
 culū per ignē, & nō poterit resistere. Sequitur: **Aquā p̄pter obsidionē hauri tibi, ætne
 munitōes intra lutū, & calca subigēs, tene laterē, ibi comedet te ignis, peribis gladi
 o, deuorabit te bruchus. Cōgregare ut bruchus: Multiplicare ut locusta. Plu
 res fecisti negotiatiōes tuas quā stelle sunt cœli.** Ad illā Niniuē iuxta lram sic intelli
 gēdū ē. Prop̄ ē obsidio, Hauri igit aquā, & cura ne pot⁹ desit obsessæ. Muni turres, lateres
 cōfice, ut interrupta muroꝝ struas. Et cū hæc oia feceris, ut à brucho hum⁹, ita gladio deuora
 beris. Sed cū multiplicata fueris ut bruch⁹, & ut locusta i unū pariter cōgregata, & cōgregaue
 ris sicut astra cœli diuitias tuas, sicut locustæ & bruchus & parua genimina locustarū, q̄ uocā
 tur atelebus sole incalescēte auolāt, nec reperiūtur, sic tu dissp̄geris & fugies. Natura em̄ hec
 locustarū ē, ut in frigore torpētēs, p̄ calorē uolūtēt. Porro atelebus pua locusta ē, inter locustā
 & bruchū, & modicis p̄nis reptās potius q̄ uolās, sp̄q; subtiliēs, & ob quā cām, ubiq; q̄ orta
 fuerint, usq; ad puluerē cūcta cōsumit, quæ donec crescāt p̄næ, abire nō p̄t. Hæc haec enus.
 Ego aut̄ p̄ns capitulū mēte p̄tractās & intus p̄spiciēs, primū fateor, uim dictorū expauesco,
 sensumq; parū p̄ occurrētē p̄ p̄dere ipseus ferre uix ualeo, ac deinde beatos illos esse dico, qui
 nō generaueūt, memor pariter ipseus dñi dicētis, qm̄ ecce ueniēt dies, in qbus dicēt, beate
 riles & uetres q̄ nō genuerūt, & ubera q̄ nō lactauerūt. Tāta est insania mūdi q̄ p̄nti loco arguit
 tāta grauitas eius q̄ arguit sanctus spūs, ut diu sermo cūctetur, nesciēs q̄ erupēt admiratiōes
 uetus. Totū ergo capitulū nūc rursus recitare libet. Aquā (inqt) p̄pter obsidionē hauri tibi,
 extrue munitōes: intra in lutū, & calca subigēs tene laterē, ibi comedet te ignis, p̄bis gladio, de
 uorabit te bruch⁹, Cōgregare ut bruch⁹ multiplicare ut locusta, Plures fecisti negotiatiōes tu
 as q̄ stelle

Psal. 49.

Gen. 4.

Verba Iustini
lib. 1. ext. 1. ogo

Atelebus par
ua locusta.

Luc. 13

stellæ sunt cœli. Vnde sermonis erit initiū: qua ex parte quæremus explanationis aditum. Libet primū ingredi ab hac parte qua dicit: plures fecisti negotiatiōes tuas q̄ stellæ sunt cœli. Nam post partis huius ingressum, melius cætera patebūt. Quid ergo est: plures fecisti negotiatiōes tuas, q̄ destinați unq̄ fuerint, qui uocarent sancti, scdm̄ propositū dei, q̄ oēs stellæ sunt cœli. Vere plures fecisti negotiatiōes tuas, negotiatiōes carnis negotiando negotiatiōe infelici, unde cōgregarēris ut bruchus, multiplicarēris ut locusta, cuius uidelicet bruchi siue locustæ exiguitas non minimū à stellæ cœli dignitate distat. Numerus & ordo tm̄ modo stellæ cœli sunt in proposito creatoris, benedicētis primis masculo & scemina, atq̄ dicētis: crescite & multiplicamini & replete terrā, & subiicite eā. Cōgregatio siue multiplicatio, qua cōgregarēris ut bruchus multiplicarēris ut locusta non de gr̄a est illius benedicētis: sed de ira & infelicitate peccati, de ira eiusdē creatoris dicētis ad mulierē post effectū peccati, p̄ reatu pr̄uaricatiōis. Multiplicabo ærumnas tuas, & cōceptus tuos. Et qd̄ est multiplicabo, nisi permittā multiplicari, iusto iudicio? Tu em̄ o Niniue, nō mihi generare desiderās: tu (in qua, mūdus nō mihi filios facere cupiēs, nō mihi de carne tua stellæ cœli fabricare intēdēs: sed tuis uoluptatibus incumbens, & tm̄ in terra multiplicari ambiens, intras & pertinaciter atq̄ intēperanter intrabis in lutum, calcas atq̄ calcabis subigēs & tenebis laterē. Fac quod facis, intra in lutū & calca subigēs, tene laterem. Dum te impendis ad coitū, ueraciter intras in lutum, dum cito turbine libidinis desuper ageris, tuimet impotēs: nimisq̄ calcas subigēs, dū cōplexu stringis & stringeris, sine dubio tenes laterē. Hæc est pars tua, pars fordida, magna infelicitas. Cui seruis hoc agēs? Cui generas, ita faciēs? Ibi comedet te ignis, peribis gladio, deuorabit te bruchus. Comedet te ignis, qui nō extinguet, & peribis gladio quo iam dudū percussus ē diabolus, deuorabit te bruchus. s. uermis q̄ non morit. Bruchus nāq̄ uermis est, uos latius qdem̄ interdū, sed suo pōdere pregrauatus, quia pēnulis nō satis iuuat detrahit, & lasso in terra cadit uolatu. ¶ Sunt igit̄ istæ eiuimodi sn̄: intra in lutum & calca subigēs, tene laterem, quales grammatici siue rhetores, concessas appellant, pulchro locutionis modo ita se habentes, ut & in compulsionē prohibent, & in prohibitionē compellant. Quæ tm̄ ne nō intellectæ persuasiōes esse uideant, permixta sunt aliqua uerba, quæ manifeste repugnant, ne quod dicit audientes imperari uel persuaderi putent. Ita hic esse manifestum est. Nam cum dixisset: intra in lutū, & calca subigēs, tene laterē, continuo subiunxit. Ibi comedet te ignis, peribis gladio, deuorabit te bruchus. Vbi dixit cōgregare, mox apposuit ut bruchus, ubi dixit multiplicare, statim addidit, ut locusta. Continuo sn̄ am uere grandinosam inuexit, habentem plurimū uituperatiōis: plures (iquiēs) fecisti negotiatiōes tuas, q̄ stellæ sunt cœli. ¶ Nō ne hm̄o in tali re concessio, magna de supernis est irrisio. Est enim in cœlis nonnulla irrisio, dicente Psalmista: Qui habitat in cœlis irridebit eos. Et quis unquam sensatus rem uidit uel audiuit, quæ superna sit irrisione dignior, quā fuit uel est mundi huius studium in generando, uel unum pro exemplo siue experimento istud accipe. Gentes insanæ, & ipsi qui sibi sapientes uidebant Romani, proletarios decreuerūt in urbibus esse, proletarios ab eo dictos, q̄ nullam habentes occupationē, tm̄ modo sufficiēdæ proli uacaret. Infelices ac miseri, ad quid habere sanguinis humani ludibriū, quotidianū spectaculū, qm̄ educebant dietim morituræ legiones in preliū, ubi uelut arida stipula cedebant, ne dicā milia hoim̄, potius miriades legionū. Quis nō audiuit, imō qs̄ audire sufficit, cui legere uel audire uacauit à cōstitutōe mundi cōtinuas mortes hoim̄, ferro, fame, atq̄ pestilētia pereuntiu: Taceo de mortis cōditōe cōmuni quā iustitia, imō misericordia cœlestis om̄i generi humano indixit, dicēdo: quia puluis es & in puluere reuerteris, ne uidelicet in anima mortuus, uita carnis hō in æternū uiueret, rapiendus ad iudiciū, nō interueniēte morte, ut dæmones, qbus nō morientibus iudiciū æternæ mortis repositū est. Inde nūc sermo ē, qd̄ hoies mortē naturalē nō expectātes, toties tā mltis in prælijs, tantis milibus sese colligerūt atq̄ cōuenerūt, ruētes in ferrū ut cētenaria milliū mortientiu, mirer si quis ex historijs numerare uelit satis admirari possit. Ad hoc negociū inter cæteras insanias, proletarios quoq̄ ut iam dictū est sibi in urbibus collocauerūt, ne deessent aliq̄ ḡ occisi alijs, substituerēt ad occidendū. Nōne igit̄ uel p̄ hac stultitia dignum se fecit mundus,

Quid plures negotiatiōes q̄ sunt stellæ cœli, numerus reproborum

Gene. 3.

Sententiæ cōcessiue,

Superna irrisio contra generatiōes mūdi.

Psalm. 2

Proletarij

Gene. 9

mundus, ut ille qui habitat in caelis irrideret eum, dicens: intra in lutum, & calca subigens, tene laterē & cætera usq; ad id, plures fecisti negotiatioes tuas q̄ stellæ sunt cœli. i. sicut iam diximus, plures morti & inferno generasti, q̄ sint uel esse debeant omnes electi, propter quos ut nascerent, deus masculū & fœminam fecit & benedixit eis: ¶ At uero ipsæ stellæ cœli, electi dei, filij benedictionis sub hac irrisione plorant, & semetipsos deflent, recolentes illud lutum suæ originis initium, de quo hic dictum intelligimus: intra in lutum, & semetipsos cōfitentur lutum esse, & plorantes dicunt: Et nunc dñe pater noster tu es, nos uero lutum, & si

**Stellæ cœli, si
li bñdictōes.**

Esa. 64. Et si
Iob. 10 Et si
Psal. 94 Et si

tor noster, & opera manuum tuarū omnes nos. Item & quilibet eorū dicit: Memento quāso quod sicut lutū feceris me, & in puluerem reduces me. Nonne sicut lac multisti me? Hæc dicendo utiq; præoccupant, siue præueniunt faciem eius in confessione. Nam quasi oblitus deus sit, de q̄ fragili, q̄ uili illos materia fecerit, de quibus cœlestem fortitudinē exigit ut fortes sint, & in cœlum fortiter ascendere uelint, & stationes habere, quarū similitudinem quādam præferunt uisibiles stellæ cœli, de quibus mentionem præsentī loco fecit, dicendo mōdo huic: Plures fecisti negotiatioes tuas, q̄ stellæ sunt cœli: reducant illi, uidelicet creatori, siue plasmatori ad memoriam, unde eos fecerit, siue plasmauerit. Nunquid ergo his qui eiuſmodi sunt, dicere nouit deus tale quiddā: intra in lutū, & non potius operi manu suarū portere dexteram, ut non intrent in lutum? Sed & si intrat ordinato introitu. i. secundum legem, quam ipse posuit, qui masculum & fœminam creauit, & benedixit: non pertinet ad eum irrisio hæc eius, qui habitat in caelis: Quare? Videlicet quia causam non habent eandem, quā hic præmisit scriptura, dicens: propter obſidionem. Quæ nam causa est, quæ significatur, dicendo: propter obſidionem, nisi illa propter quam reprobantur à deo filij huius seculi, quia uolunt habere hic manentem ciuitatem: Propter istam causam, quasi necessario, quasi rationabiliter ruebant gentes in libidinem, & uterq; sexus quasi aquam fundebat, atq; hauriebat immoderatam carnis uoluptatem. ¶ Vnde notandum, q̄ proprijs partibus cuiq; exprobrat sexui. Fœmineo uidelicet, dum dicitur: aquam hauri tibi, uirili, dum dicitur: intra in lutum.

Ecc̄i. 26 Nam quod aquam haurire, hoc sit mulieri, intemperanter uirum subire, de illa sapientis sententia constat, qua dicit: Sicut uiator sitiens ad fontem os suum aperiet, & ab omni aqua proxima bibet. Itaq; hoc modo extruere munitiones, scilicet muliere hauriente aquam, uiro intrante in lutum, hoc est, propter causam supra memoratam, certatim morituras suppleret legiones. Taceo de illa parte extrema turpitudinis, quam Apostolus merito horreſcens terribiliter percutit, quia fœminæ eorū immutauerunt naturalem usum, in eum usum qui est contra naturam, similiter & masculi, relicto naturali usu fœminæ, exarserūt in desiderijs suis, inuicem masculi in masculos turpitudinem operantes. Sufficit ad præsentis scripturæ intentionem, exprobrare illud quod aliquam habere uidebatur rationem, scilicet quod multos facerent filios, propter obſidionem, propter uendicandam terræ habitationem, siue quālibet ciuitatem. Non inquam pertinet ad eos irrisio hæc, dicētis: intra in lutum, & cætera, neq; ibi siue propter illud comedet eos ignis, aut peribunt gladio, aut deuorabit eos bruchus, uerū tamen hoc tempore beatiore sunt, qui permanent secundum Apostoli consilium, ut uide-

**Consiliū Apo
stoli.**

1. Corint. 7 licet qui solutus est ab uxore, nolit querere uxorem, & qui habent uxores, tanq̄ non habentes sint: illud quoq; inter cæteras tribulationes carnis reputantes, ne forte qd̄ generant, uentur ad ad numerū stellarū cœli, quoniam hic ita dictum est: Plures fecisti negotiatioes tuas q̄ stellæ sunt cœli. Deniq; & patribus & patriarchis, quorū primo Abraham dixerat deus: Subice cœlum, & numera stellas, si potes. Ac deinceps: Sic inquit erit semē tuum. Ipsius inquam patribus contigit plures facere negotiatioes, q̄ stellæ sunt cœli. i. ut non omnes, quos ipsi generauit, pertinerent ad numerū stellarū eiusmodi. Nonne frater Esau erat Iacob? ait dominus: & dilexi Iacob, Esau autem odio habui? Sequitur: I. Bruchus expansus est, & auolauit. Custodes tui quasi locustæ, & paruuli tui quasi locustæ locustarum, quæ considunt in sepibus in die frigoris. Sol ortus est, & auolauerunt, & non est cognitus locus earum, ubi fuerint. Quia dixerat: congregare ut bruchus, multiplicare ut locusta, immoderatam atq; superfluum uolens intelligi generationum atq; conceptuum infelicitum abundantiam, quæ ueluti pennati uermiculi de carne huius mundi quotidie nascēdo scaturunt, per-

Gene. 15.

Mala. 1.

manens in metaphora, grande uanitatis eorū ridiculū p̄dit, sic incipiens: bruchus expansus est, & auolauit.

& auolauit. Quāi em̄ a stimat exaltationē, siue dilatationē filiorū huius seculi, cōparandō
 illos bruchū expanso, & auolantē. Collaudatio in omnibus sancto spiritui, q̄a congruā illis
 similitudinē inuenit. Exempli gr̄a: Alexander magnus, cuius regnū apud prophetā Iohel
 per bruchū intelligimus, q̄n̄ ferē usq; ad fines terrā sese magnificauit, natus (ut fertur) de
 incestu, ex Olympiade uxore Philippi Macedonis, nōne bruchus uermis expansus fuit.
 At ille expāsus auolauit. i. uelociter decessit, scilicet aetatis suae anno tricesimo primo, reg-
 nū aut duodecimo. Quid si q̄s alius aliq̄t mēsihus uel annis sese expāsendo diutius durauit.
 Num diuturna expansio cuiusquā debet estimari, quantorūlibet annorū fuerit. Nimirum
 qui pluribus annis uiuēs in hoc seculo sese dilatauit, breui expansione sese expandit, & cito
 decessit. Illū decessisse, bruchū auolasse est, & pulchre, nō dicitū est: expāsus est, & uolauit,
 sed expansus est, & auolauit. i. non rediturus decessit. ¶ Quā leue est huius uitae momen-
 tū, qd̄ adhuc ipse, qui habitat in caelis, irrident. Custodes (inq̄) tui quasi locustae, & paruuli
 tui q̄si locustae locustarū. Quinā sunt tui d̄ Niniue custodes, nisi seculi principes, nō in deo
 sed in seculo potētes. Isti igitur uidentur esse gigantes, sed ecce quasi locustae sunt. Subiliāt in
 curribus, uolūt in equis, & in tibis suis gloriant iuuentū: nā interim spectās eos desup̄ sa-
 piētia, ridet, & dicit: Florebit amygdalus, impinguabit locusta. Quidnā est impinguabitur
 locusta, nisi intumescēt, & tumore suo grauabitur, si ad citā senectā puenerint, quae nūc sa-
 lit crura iuuentū. Infelix floritio, misera impinguatio, cū prā ariditate senectutis canici-
 es florescit, & ecōtra prā humore inutili, crus aut tibia pinguescit. ¶ Qui porō sunt paruuli
 si, de q̄bus dicit: Et paruuli tui sicut locustae locustarū, nisi vulgus exile, siue populares, aut
 plebeū, q̄rā a stimatōe dū adulātur potētioribus, ipsi potētes q̄si gigantes sunt. Vtq; quā
 tūlibet adulādo nō efficiūt, ut ipsi potētes quasi elephātū, & q̄ sub eis quasi boues sint, aut q̄si
 bubuli, sed quasi locustae locustarū. i. minimi, portātes imperia paruorū. Quā uero decē-
 ter subiungit: Quae confidūt in sepibus in die frigoris, sol ortus est, & auolauerūt, & nō est
 cognitus locus earū, ubi fuerint. Videlicet secundū naturā locustarū, quae eiusmodi est, ut
 in frigore torpentes, per calorē uolent. Quid per diem frigoris, nisi tēpus intelligimus ad
 uersitatis, quādo cauis exigentibus iustū est gentē quālibet aut regnū tribulari. Tūc effuse
 multitudines exercitū tanquā locustae in urbibus, aut circa urbes confidunt, & tā in uicis,
 q̄ in agris cūcta consumūt, exempli gratia: ut Assyrii tunc tēporis ascenderūt ad uniuersas
 ciuitates Iuda munitas, & cōeperūt eas, et obsederūt Hierusalem. Dies frigoris erat. i. affli-
 ctionē propter sua merebātur peccata. Sed ortus est sol, & locustae auolauerūt, q̄a propiti-
 us factus est d̄s, et una nocte deleta sunt castra Assyriorum centū octoginta quinque milia
 hoim. Nōne uelociter auolauerūt locustae eiusmodi, & nō est cognitus locus earū, ubi fue-
 rint. Sic ois multiplicitas, siue cōgregatio, quā dixerat, cōgregare ut bruchus, multiplicare
 ut locusta, uelociter trāsūt, & p̄trāsibit, permanebūt aut stellae caeli fixae in altitudine firmae
 mētū, de q̄bus dicit: Plures fecisti negotiatiōes tuas, q̄ stellae sunt caeli, q̄a multi reprobi, pau-
 ci sunt electi. Sequitur: Dormitauerūt pastores tui rex Assur, sepelient principes
 tui. Dispersus est populus tuus super montes, non est qui congreget, nō est obicu-
 ra contritio tua, pessima est plaga tua. Quis qui audierūt auditiōne tuā compresse
 sunt manū super te. Quia super quē non transiuit malitia tua semper. ¶ Ecce in uer-
 bis istis iudiciū illud audimus, de quo mūdū arguit spūs sanctus, q̄a princeps mūdū huius ia-
 dicatus est. Nā rex Assur ipse est princeps mūdū huius. Haec uero sermo erat cōtra Niniue
 id est, cōtra hūc mūdū, & sub noie Niniue arguebatur mūdus de peccato, & de iustitia, si-
 cut in initio diximus, nūc sub noie regis Assur, & ipse princeps mundi huius iudicatus esse
 ostenditur, ita ut ex hoc loco manifestū fieri possit, qd̄ de iudicio eius recte arguat mūdū
 spūs paraclētus, q̄ in isto propheta loquitur, secundū nomē ipsius, q̄a Naum ex Hebr̄o cō-
 solator interpretat: Dormitauerūt (ait) pastores tui rex Assur. Pastores regis Assur hi sunt,
 qui ut supra dictū est, intrādō in lutū, calcādō & subigēdo, atq; tenēdo laterē. i. opus gene-
 ratiōis nimis intēperāter exercēdo cōgregati sunt ut bruchus, multiplicati sunt ut locustae.
 In q̄ sunt uel fuerūt illi pastores regis Assur. In eo uidelicet, qd̄ pauerūt uel pascūt oves re-
 gis Assur, oves occisionis. i. hoim multitudinē superfluā, qui (ut canimus in psalmo) sicut
 oves in inferno positi sunt, mors depascet eos. O pastores infelices, q̄ generauerūt q̄s pau-
 erūt, pa-

Alexander magnus tanq̄ bruchus Iohel. j.

Custodes tui quasi locustae.

Eccle. 12.

Locustae locustarum.

Dies frigoris

4. Reg. 18.

Rex Assur d̄s abolus.

pastores regis Assur.

f rūt, pa

COMMENT. RVPER. ABBA. LIB. III.

runt, paucit̄ q̄s generauerūt regi Assur, de q̄bus infernus impleatur, q̄s depascendo mori saturaretur. Pastores eiusmodi dormitauerūt, ait. Quid est dormitauerūt? Mortui sunt, & inde laus deo, q̄a sic dormitādo pascere uel generare regi Assur cessauerūt. Quid em̄ ē, nisi sic dormitassent, & generare desissent? Cū adeo cōgregatus sit bruchus, & intantū multa plicata locusta, in ista pastoz; huiusmodi uita, cū hodieq; moribūde carnistāta superbia, tāta luxuria, ut multitudines nascētū, p̄sape pestilētia, fame, bestijs & gladio, succidi oportuerit, & p̄terea quidē passim demetat eos mors naturalis, & adhuc mūdus plenus sit, quid putas fieri potuisset, si nō dormitassent, aut dormitarēt isti pastores. i. si nō moreretur hoies ex q̄ facti sunt trāsgressores regi Assur obtēperātes. Laus igitur deo, q̄a dixi: Nūc ergo ne forte mittat manū suā, & sumat etiā de ligno uitæ, & uiuat in æternū, q̄a uidelicet, si usq; ad diem iudicij uiuerēt hoies, ut uiuūt dēmones, & generarēt, q̄d nō faciūt dæmones, q̄ male fuisset, cogitet qui potest. Misericorditer deus homini mortuo morte anime, morte carnis imposuit, nec ut cūq; mortālē, sed breuissimē uitē uoluit esse hominē. Nā dies annoꝝ n̄o rū in ip̄s septuaginta anni. Si aut̄ in potētatibus. i. in ualētoribus, q̄ diutius durāt, o cōgin ta anni, amplius eorū labor & dolor. Non ita ante diluuiū, sed uiuebāt, aliq; nongētis, aliq; octingētis, uel septingētis annis. Quia uero propter illā uitē quātulācūq; diuturnitatē tā superbi, tamq; luxuriosi fuerūt hoies, ut scriptura innuit, dicēs: Gigātes aut̄ erāt sup̄ terrā in diebus illis, & uidētes filij dei filias hominū, q̄d essent pulchre & c. recte & oportune pro ip̄s experimētū uoluit deus notū esse, q̄d utiliter hominē anima mortuū, carne uoluerit esse mortālē, cōfirmādo sententiā, quā posuerat, dicens: ne sumat de ligno uitæ, & uiuat in æternū, cōfirmādo, inq; & dicēdo: Non p̄manebit sp̄s meus in hoie in æternū. Porro hęc dormitatio. i. carnis per mortē dissolutio, nō solis pastoribus regis Assur, uerū etiā sup̄ praedictis stellis cœli. i. his, qui secūdū propositū uocati sunt sancti, cōmuniter imposita est. Sed uide q̄d sequitur: Sepelientur principes tui. Vbi sepelientur, nisi in inferno? Mortuus est diues (ait dñs) & sepultus est in inferno. Et apud Ezechielem ipse loquitur: Ibi Assur & omnis multitudo eius, in circuiu illius sepulchra eius, oēs interfecti, & q̄ ceciderūt gladio, quoz; data sunt sepulchra in nouissimis lacis. Hoc plus habent pastores uel principes tui rex Assur, q̄d oēs quidē hoies, tā boni, q̄ mali, dormitauerūt dormitione corporee mortis, solū aut̄ mali sepelientur in inferno, propter hoc, q̄a sunt pastores uel principes tui. Et nunquid aliqñ inde huc reuocādi erūt? Dispersus est (ait) p̄plus tuus sup̄ mōtes, nō est q̄ congregat. Quod dicit: dispersus est p̄plus tuus, hoc est, q̄d supra dixerat, bruchus expāsus est, & auolauit, sol ortus est, & locustę locustarū auolauerūt. Et q̄d dicit, non est q̄ cōgreet, hoc est, q̄d dixerat, & nō est cognitus locus earū, ubi fuerint. Causa tāta p̄ditionis & irreuocabilis iudicij, superbia est. Iccirco cū dixisset: Dispersus est p̄plus tuus, addidit, sup̄ montes. Nā p̄ mōtes altitudo illa intelligēda est, quæ eidē regi Assur apud Esaiā his uerbis exprobratur.

Esa. 10. Et erit cū cōpleuerit dñs cuncta opera sua in monte Sion, & in Hierlsm, uisitabo sup̄ fructū magnifici cordis regis Assur, & sup̄ gloriā, altitudinis oculorū eius. Igit sup̄ mōtes. i. propter superbiā p̄plus tuus dispersus ē, q̄a populus tuus filij sunt superbiæ, q̄; tu es rex Assur.

Iob. 41. Nō ita dispersus ē p̄plus tuus, nō ita dispersi sunt pastores uel principes tui, quo modo disp̄gitur populus, dū fugit, sed ita ut fugere nō possint. & ut sua quidē inuicē sepulchra subtrahe & igne ardētia uidere queāt, sed alter alteri p̄desse uel adesse nō ualeāt. ¶ Sane in dispersiōe populi huius regis Assur, latere nos nō debet dispersio p̄p̄i Iudaici, neq; obliuisci, q̄d ignorare debemus, q̄d ipse sit p̄plus regis Assur, imō ille populus maxime ē populus regis Assur, & interpretatiōe q̄q; nois huius maxie Iudæi denotatur. Assyrj nāq; dirigētes inter p̄tatur. Et q̄ sunt dirigētes, nisi h̄j q̄ semetip̄s dirigūt? Qui aut̄ hoies magis semetip̄s dirigūt, q̄ Iudæi, qui suā q̄rentes statuere iustitiā, iustitiæ dei nō sunt subiecti. Igitur inter pastores & principes tuos d̄ rex Assur, in medio populi tui, qui sup̄ mōtes. i. propter altitudinē sup̄biæ dispersus est d̄ princeps mūdi huius: Maxime isti cōsiderādi sunt, quoz; dispersiō ē ip̄e cū antiquo cōsilio, q̄a iā dudū antiquus sp̄s eius loquebatur: Deus ostendit m̄te tua. Factū ē secūdū illius antiquæ ostensiois cōsiliū, q̄a vcz primū illi pastores uel p̄p̄i

Gene. 3.
Misericors de
us inferendo
n. bis mortē.

Psal. 89.

Gene. 7.

Gene. 6.

Luca. 16
Ezechi. 32.

Esa. 10.

Iob. 41.

Iudæi quoz;
sunt populus
regis Assur.

Rom. 10.

Psal. 78.

cipes tui, quosita denotavit, ut diceret: ga ecce cœperunt animã meã, irruerũt in me fortes, dormitauerũt & sepulti sunt, circumdati à Romanis, mortui sunt, & in inferno sepulti sunt, & q̄ superfuit infelix populus dispersus, & in oēs gentes ductus est captiuus, & nõ est q̄ cõgreget, q̄ qui solus congregat, & cõgregata restaurat Chrũs, illis ablatuſ est, & abiit ad gētes, et stabile fecit esse, qđ sibi ostēsum est. Nec occidas eos, disperge illos in uirtute tua, in potentia tua. Cur hoc? Ne qñ obliuiscatur populi mei. Vnde notãdũ Iudæorũ dispersionē ideo factã esse, ut nõ tñ in uno loco, sed in omni terra fidē gentiũ cõfirmarēt, dũ eũ à parētibus suis crucifixũ fuisse assererēt, & scripturas in qbus nobis p̄dictus est, se habere nõ denegarent, atq; ita dũ uiuere pmitterētur, eorũ etiã testimonio, fides gentiũ certior haberetur. Tandē aduersum te ò rex Assur causam dicit paracletus, cur uel quo de iudicio mūdũ arguere debuerit, quia tu iudicatus es. Nõ est (ait) obſcura cõtritiõ tua, pessima est plaga tua. Cõtritiõ q̄ cõtritus es illa est qua cõtriuuit mulier caput tuũ, iuxta dñi iudicis edictũ, qđ eduxit sup te in initio dicēs ad serpentē. Inimicitias ponã inter te & mulierē, & semē tuũ & semē illius. Ipsa cõteret caput tuũ, & tu insidiaberis calcaneo eius. Insidiaberis calcaneo beate mulieris, beate Marię virginis, imò & calcaneo feminis eius, qđ est Chrũs. Quod ipse nõ ignorã dicebat: Venit eĩ princeps mũdi huius, & nõ habet in me quicq̄. Propter hoc ipm qđ tu in illo quicq̄ nõ habuisti, & tñ ad eũ uenisti, q̄rens q̄si debitũ peccati. i. exigēs p̄cñã mortis, cõtritus es calcaneo eius, uictus es sine. i. passione uel morte eius. Quis istã cõtritiõnē tuã nõ audiuit? In omnē terrã exiit sonus eorũ, & in fines orbis terræ uerba eorũ, scilicet cœlog, q̄ istã gloriã filij dei enarrauerũt uel annũciauerũt, qđ ipse moriēdo cõtriuisset caput tuũ. Nõ igit̄ est obſcura cõtritiõ tua, q̄ uerã clare in omnē terrã est enarrata, clare in fines orbis terræ ē annũciata. Proinde paracletus recte arguit mūdũ de iudicio, q̄ excusare se nõ p̄t, quin audierit iudiciũ, q̄ iudicatus es, siue cõtritiõnē qua cõtritus es. Quis itidē nõ audiuit, q̄ pessima est plaga tua? Eodē nãq; Euãgelio quo enarrat uel annũciatur, iã dicta cõtritiõ tua, pariter enarratur, pessima plaga tua, qua in cœlo plagatus es, ita ut caderes uidēte dño te ò Satan, sicut fulgur de cœlo cadentē. Plaga illa, plaga est gladij, plaga pessima, sed nõ pessime, imò optime illata. Plaga pessima ē, q̄a insanabilis est, sed optime illata ē, q̄a tu iustissime dãnatus siue p̄cussus es. Iustissime inq; q̄a tu nõ utcũq; sed supbe peccasti, homicida ab initio, q̄ in ueritate nõ stetit, inq; ueritas nõ est, q̄ cũ loqueris mēdaciũ, ex p̄p̄rijs loq̄ris, q̄a mēdax es, & p̄ter mēdaciũ. Ita maligne peccasti, & ob hoc pessimã .i. insanabilē excepisti plagã gladij, & mirũ quod cũ plaga tua tã pessima sit, tu adhuc uiuis. Nõ quidē uere uiuis, sed uiuere te mētritis, & quasi te uiuentē defendis. Hinc est illa admiratio in Apocalypsi, de bestia, quæ habet plagã gladij, & uixit, uel cuius plaga mortis sanata est, iuxta mēdaciũ tuũ, plaga mortis tuę sanata ē, & tu habēs plagã gladij uiuis, sed iuxta ueritatē dei, tã pessima ē plaga tua, ut in æternũ insanabilis sit, & tu ita mortuus es, ut nunq̄ ullo modo ad uitã respirare possis. Sup hoc iudicio mūdus arguitur, mūdus tibi cõfcederatus, teq; in tēplis, uel simulachris, ut deũ & quasi uiuũ ueneratus, q̄a postq̄ iudiciũ tuũ in euãgelio Christi reuelatũ est, iustus arguitur, quisq; à te nõ est seperatus. ¶ Omnes gaudierunt auditionem tuã, compresserunt manus super te. Auditionem audire, plus est q̄ simpliciter quippiam audire, sicut aures audiendi habere plus est, quã simpliciter aures habere. Vbi nanq; huiusmodi uerba siue uocabula geminãtur, duplex auditus scilicet corporis & cordis exigitur, siue intelligitur. Ergo oēs qui audierũt auditionē tuã, id est, audiētes crediderũt cõtritiõnē tuã, siue pessimã plagã tuã, compresserũt (ait) manũ supra te, id est, q̄ deuotas egerũt gr̄as ei, qui contriuuit te, qui plaga pessima plagauit. Solent eĩ fideles & deuoti homines, cũ primũ audierint bonum nuntiũ, de operibus, siue beneficijs dei, citato pietatis affectu, oculos manusq; cõpressas subleuare, & cũ istis fidei signis, sedentem super thronũ domini alũssimũ laudare & glorificare. Itaq; hoc dicto compresserũt manũ sup te, magna significatur abũdantia gratulatiõnis & leticię, iuxta considerationem iusti iudicij, iustæ uindictę. Quia super quē nõ trãsiuit malicia tua semper? Interrogando super quem non trãsiuit malicia tua semper, uehementius affirmat, quod super omnes trãsiit malicia eius semper, ex quo enim per serpētem malignus, & maliciosus mētritus est dicens, nequãq; morte moriemini, comedite & eri-

Iudæorum, dispersio.

Rex Assur cõtritus à muliere & semine eius.

Gene. 3.

Iohan. 12

Psalm. 72.

Plaga pessima regis Assur.

Lucæ. 10

Iohan. 8

Apoca. 13.

Iohan. 12

Auditionem audire qđ est

Cõprimere manus, congratulari est deo.

Gene. 3.

COMMENT· RVPER· ABBA· LIB· I.

Ro. 5. tis sicut dii semp & incessanter, ex uno & per unū in omnes homines malicia eius pertransiit, quemadmodū Apostolus dicit: Quia per unum hominē in hunc mundū peccatū intrauit, & per peccatū mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt.

Psal. 50. Super quē ergo malicia eius nō pertransiit? Quis nō in iniquitatibus cōceptus est? & quem nō in peccatis cōcepit mater sua? Igitur causa hęc, causa magna est, cur super te manū cōpresserint, oēs qui audierūt auditiōnē tuā, quia te quidē cuius malicia super oēs per unum pertransiuit, unus homo, qui solus sine peccato exiuit, dānauit atq; cōtriuuit, ipsos autē de malicia liberauit atq; iustificauit, qui audientes gauisū sunt, & gaudentes atq; credentes super te manū compresserunt. ¶ Libri tertij & ultimi in Naum prophetam finis.

PROLOGVS RVPERTI IN ABACVC PROPHE TAM.

Quatuor prophetarum Abacuc iam dudum ingredi ardebat animus, dū ad huc in præcedente, scilicet Naum totus teneretur intentus. Adhuc enim circa fines illius, uidelicet Naum meditatione ferē continua uersabatur, & iā quasi de propinquo loco aliquo, illa huius uociferatio grandis audiebatur. Vt quæro quo dñe clamabo, & nō exaudies, uociferabor ad te, uim patiens & nō salua

bis. Item: Domine audiui auditiōnē tuā, & timui. Fateor quia uim clamoris huiuscemodi, nō sine quodā diuino horrore audiebat auris interioris hoīs, nāq; illuc ingredi cupiebat, meo mor illius uersiculi, lætabor ego sup eloquia tua, sicut q inuenit spolia multa. Sentiebat alligat de cupiditate hoīs negotiatoris, bonas margaritas qrentis, q tūc demū unā se in uertice p̄ciosam margaritā, nō uane arbitrat, cū fidē uel iustitiā, q̄ Chr̄s est, inuenit in lege & prophetis, p̄ quos sine dubio locutus est sp̄s sanctus. Nouit ipse Chr̄s cordis paterni, cordis aurei marie garita p̄ciosa, quasi scrutādo scripturas, scrutādo prophetas, ipsum q̄rit, ista scrutatis aīa sanctū inuocans sp̄m, q locutus est p̄ prophetas, ut pulchritudinē talis margaritæ, iā hic p̄ hoc speculū in isto prophetici sermonis ænigmate sic p̄ostendit, quatenus eandē in futuro seculo semp possidere, & sicuti est uidere, cōcedat: Dicit autē Ap̄st̄s, q̄ gloria nostra, hac est re. 2. Corin. 1. stimoniū cōscientiæ nostrę, qd̄ in simplicitate & sinceritate dei, & nō in sapiētia carnali, sed in ḡfa dei cōuersati sumus. Cū hoc exēplo, & illud ad cōsolatiōnē accedit, q̄ uos d̄ uirtutē c̄lestiali & religiosi, beneuoli & sp̄uales amici, q̄s in proemio explanatiōis Naū p̄nomi nauī, paruitatē meā bona spe cōsolamini fructus percipiēdi, his & huiuscemodi uerbis. Inuolite igitur bone uir, & uiriliter age, & cōfortetur cor tuū, ut delicijs quas in hac peregrinatione summamim prælibas, tandē pleno ore in regno dei sup mēsam eius edens & bibens p̄fruaris. Non igitur quasi supra modū grauatus detractionē cuiusq; ita uereat fidelis animus ut à bono studio decidat, & torpeat remissis manibus, imō stellionis memor sit, q̄ penas non habens, manibus utitur, et moratur in ædibus regū, et galli succincti lumbos et arctetis, nec est rex qui resistat eis. Prouer. 30.

RVPERTI ABBATIS TVITIENSIS IN ABACVC PROPHE TAM COMMENTARIORVM LIBER PRIMVS.

Dan. 1. 4

Quis quod uidit Abacuc propheta. ¶ Quo tempore fuerit Abacuc, ex Daniele docemur, ad quē in lacū leonū cū prandio missus legitur, ait beatus Hieronymus, quanq̄ apud Hebræos illa historia nō legatur. Sive quis recipit scripturā illā, sive nō recipit, hic tanq̄ propheta scribit, quę uetura cognoscit. Et quō prior propheta Naū, quē hic sequit, uaticiniū habuit cōtra Assyr̄os & Assyr̄ios, q̄ uastauerūt decē tribus, q̄ uocant Isth̄, ita iste onus uidit. i. rē grauē, & p̄de ris laborisq; plenā, aduersus Babylonē & Nabuchodonosor, à q̄bus Iuda & Hielim p̄cipue subacti